

Нар. 1931 р. в місті Шумені. Вищу освіту здобув у Радянському Союзі. Друкується понад двадцять років. Оpubлікував кілька збірок оповідань («Небо над містом», «Наївна людина», «Поки ждемо»), повість «Ленінград»

ЗБУДИ МЕНЕ В ТРАВНІ

Прихилившись до спинки лави, щоб заспокоїти пекучу нирку, старий очікував, коли скрутиться кіптявий біль. Востаннє штрикнувши в поперек, біль одривався й танув у ранковому теплі. Тоді старий розплющував повіки й засліпленими очима дивився на липи, що за ними височіли хмарами дуби. Вони віщували безгучну бурю — такі бурі старий бачив у німому кіно.

Біль відкотився, й тепер нічим не втримуване миршаве тіло починало розпадатися, втрачаючи форму й вагу. На м'яких оксамитових ратичках приходила сарна благодатного спокою: старому здавалося, ніби він перестав дихати, не було бажання навіть пальцем поворухнути, він не думав і не хотів думати ні про що — відпочивав після нападу болю, та й годі, відпочивав і набирився сил, готуючись до нового нападу, ледь відчутний лоскітливий пульсик якого відгадував уже наперед. Той пульс поступово дужчав, а лоскіт, спочатку майже приемний, ставав лезом у чийсь безжальній і твердій руці. Крізь запону скаламученої свідомості він бачив те синювате лезо, яке раз у раз зблискувало й лишало по собі то короткий і рівний, то віртуозно заплутаний довгий слід. Знову починалося.

Старий із досвіду знав, що біль живе своїм особливим життям, як і кожна істота, він їсть, і спить, і дихає, й рухається. Може, навіть страждає? Старий ладен був побажати йому й цього — це б означало здоров'я. «Вже не витримують нерви,— докорив він сам собі.— Які божевільні думки, й справді, які божевільні...» Не завадило б встати й пройтися, з кимось поговорити — але біль не любив змін, і нерухомість висотувала старого, він почувався слабким і безпорадним, хоч знав, що за тією безпорадністю починається м'який моріг покори. Цей моріжок був йому добре, дуже добре знайомий...

Спершу він побачив руку, напівпрозору й тендітну руку. Вона спокійно лежала на лавці, й у ній відчувалася беззастережна довіра. Він міг би ще трохи підвести голову й побачити молоду жінку, скорше дівчину, яка підсіла до нього тихо й непомітно. Та він сидів і дивився на ту руку, змережану жилками вен, мов дорогий мармур. Старий уже не спирався на спинку, і тепер його рука теж лежала на лаві, вузласта й поплямована рудими цяточками. Вона була так близько, що старий міг би, ворухнувши мізинцем, торкнутися дівочої руки.

Біль у попереку склубочився хмариною. Згодом хмарина підніметься вгору й розлілється дощем заспокоєння. Старий не дждався цього й глянув на сусідку. То була бліда дівчина років дев'ятнадцяти або двадцяти, зовсім невагома в своїй прозорій весняній сукні. Лець горбкуватий носик надавав дівчині суворості, та в піднятій лівій брові зачалася загадка лету. Старий здригнувся: його брова була піднята точнісінько так — угору навскіс. Тільки права. На колінах у дівчини лежала книжка.

Відчувши на собі чужий погляд, дівчина повернулась і байдуже глянула на старого. Тепер вони пильно дивились одне на одного з такої небезпечно короткої відстані, коли в око настирливо впадають навіть найменші дрібнички. Від носа в старого збігали вниз до губів і підборіддя брунатні зморшки. Вони були тонкі й глибокі й кидали тінь. Лінія дівочої шиї плавно переходила в похилі плечі та ніжний овал грудей, над якими вгадувались нерозпростані крильця ключиць.

— Ви мене знаєте? — спитала дівчина, ворухнувши бровою.

Старий лагідно всміхнувся:

— Ні, люба, ні.

— Чому ж ви мене так називаєте? Ми ж не знайомі.

Вона в чомусь мала рацію, і старий подумав, перш ніж сказати:

— Бо ви гарна.

Вони не приймали рук, і дівчина лагідно дивилася на нього.

— Я думала, ви спите.

— Коли б то...— старий усміхнувся всіма зморшками.

— Не бере сон? А я б так поспала!

— Мабуть, склали іспит? — здогадався старий. Він і досі не забув свого фаху.— Сесія почалась?

— Кінчилася: склали останній іспит.

— Останній? — він глузливо примружив око.— Невже найостаннійший?

— Вгадали,— сказала дівчина, тоді раптом захопилася.— А-а, знаю, що ви хочете сказати! Ніщо не скінчилося, і все найважливіше — попереду, так?

— Так, люба дівчинко

— Бачите,— стинула вона плечем і відкинулася на спинку.— А як ви з іспитами?

— Лишивсь один. Останній і найважчий, розумієте самі.

Дівчина схилила голову.

— Ви думаете про нього?

— Вряди-годи— сказав він.— Але вам не раджу.

— Звичайно. Дійде колись і моя черга.

— Дійде,— глухо проказав старий, темніючи від зусилля приховати новий напад болю. Дівчина нічого не помітила.

— Чому ж ви мене не втішаєте? — без кокетування спитала вона.

— Ви втішань не потребуєте.

— А ви скептик! — вона весело засміялася.— І не заперечуйте.

Він похитав головою.

— На що ж ви тоді сподіваєтеся? В що вірите?

— Багато в дещо. Скажімо, в оцю липу. — Вони разом глянули на дерево.— Забуяла, тоді зацвіте і дасть плід... І ще у щось.

— Наприклад?

— У свободу,— мовив старий.

— Свободу?

— Ви морщитесь на цьому слові... Та кисень і є свобода.

— Так,— відповіла вона.— Я мала б здогадатись.

— І ще у щось... Липа породжує чуття гідності. Дереву сповнені гідності — ви не помічали?

— Бач,— здивувалася вона.— А квіти теж?

— Вони розчулюють.

— І це правда,— дівчина замислилась.— Але це нам тільки здається.

— Природа більше не має розумних очей, крім наших. Отже, не має й інших можливостей сприймати бажане за справжнє.

— Ви сказали «розумних очей»... Я недавно бачила старий фільм із Фернанделем — ви ж його знаєте? Забравши собі в голову, ніби він — бог, герой бідкався: «Як пояснити матерям трав, що таке трактор?» Ви говорите те саме.

— Можливо.— Старий не все збагнув.

Дівчина знову відкинулася назад, він дивився на її тендітну шию.

— Ви теж, як Фернандель, кажете мені таке, до чого б я сама ніколи не дійшла. Чому жінка не вміє абстрактно мислити, а чоловік уміє?

— Ви певні?

— Цілком. Це мені закидає навіть мій кіт.

— Який кіт? — здивовано блимнув старий.— Як він вам закидає?

— У мене є кіт, хіба ви не знаєте? Великий, чорний, із зеленими очима. Він живе тут,— дівчина ткнула пальцем собі в груди.— Я ди-хаю, щоб гладити його. Це мій дід. Вельми чемний, але суворий дід.

Старий потер скроні.

— Ви не вірите мені? — здивувалася дівчина.

— Чому ж... Вірю. Цікавого діда маєте.

— Не вірите ви. І не відповіли на моє запитання.

Старий із жалем помітив, що вона забрала руку.

— Складне запитання... Та вже мушу відповісти; того, хто зачинає й народжує, наділено безліччю почуттів, а не розумом. Якби чоловіки були співучасниками вагітності, цієї відмінності могло б не існувати... мабуть, я неясно висловлююся.

— Навпаки! — вона рвучко обернулася до нього.— І це правда. Та чи знаєте, що з цього випливає? Що ви носите в собі більше зла, ніж ми.

— Зла — абстрактного? — обережно запитав старий.

— Безликого.. Дайте вашу руку! — Затамувавши подих, він простяг свою невпевнену руку й відчув ніжну прохолоду.— Бачите? Ваша муляє, а моя ні. Крім амазонок, жіночих армій ніколи в світі не було — не було ж?.. Однак амазонки...

Далі старий не слухав. Як він міг сказати їй, що йому зараз дуже гарно, що він хотів би тримати її руку в своїй руці довго, весь час, бо в цьому дотику — магія й чари життя, того життя, яке в його старому тілі дотліває; витікають із жил останні соки, які він хотів би влити в неї, мов безкорисливий подарунок, найбезкорисливіший з усіх дотеперішніх, бо зло й справді безлике, а думка — абстрактна, отже, нечутлива, нездатна сприймати ні мук, ні радощів...

Над головою в нього прохурчала галаслива пара горобців, і він стрепенувся. На лаві вже нікого не було, лиш алеєю з парку виходила жіночка, штовхаючи поперед себе дитячий візок. Сонце раз по раз торкалося його, й блиск нікелю різав очі.

Старий довго сидів, похиливши голову на груди, а коли підвівся йти, сам здивувався з власної жвавості. Додому він прийшов, забувши про всі болячки, й гукнув дружині ще з порогу, щоб дала перевдягтись. Натягнувши старий костюм, він знайшов лопату й заходився перекопувати садок, зиркаючи то на свій чепурненький будиночок, то на голі високі мури новобудов, що оточили його з усіх боків.

Дружина стояла й заклопотано дивилася на чоловіка, та він копав і копав. Тоді вона підійшла ближче й нахилилась до нього:

— Може, ти п'яний? Ану, скажи, з ким у парку здивався?

Старий випростав спину, глянув невидючим оком і коротко відповів:

— З однією липєю.
